

bijkomende informatie na de hoorzitting 9/12/2014

Voorafgaande mededeling

VZW Ter Loke engageert zich alvast om later de betrokken parlementsleden uit te nodigen om een bezoek te brengen aan het huidige CIG De Merode zodat ze zich een beeld kunnen vormen over de aangeboden hulpverlening van vandaag, vanuit de hedendaagse visie op hulpverlening en de wettelijke contexten die ter beschikking zijn.

We willen dit engagement realiseren na beëindiging van de commissiewerkzaamheden rond het dossier "gedwongen adopties".

Bijkomende informatie

Op basis van de nota die de Heer L. Parys bezorgde aan Marc Thyssen en André Gielis worden hierna een aantal elementen gesitueerd. "Inhoudelijk is dit een verduidelijking van diverse standpunten die in de hoorzitting van 9 december aan bod kwamen."

Dhr. L. Parys stelt vragen in verband met een mail die André Gielis hem stuurde op 30 september als reactie op een column in De Standaard. André Gielis schreef die mail in eigen naam en richtte zich toen tot Dhr. Parys als columnist van De Standaard, niet als lid van de commissie Welzijn binnen de hoorzitting 'gedwongen adoptie'.

Op 9 december sprak André Gielis in de hoorzitting als ervaringsdeskundige vanuit zijn werkervaring in Home Prinses de Merode (HPdM) om de adoptiepraktijk in die voorziening toe te lichten. In dit antwoord beperken we ons tot die elementen die in de context van de hoorzitting relevant zijn met betrekking tot (de perceptie van) de adoptiepraktijk in HPdM.

Wij stellen vooraf nogmaals duidelijk dat wij erkennen dat er gedwongen adopties en malafide praktijken hebben plaatsgevonden in de zin zoals Mevr. Schoupe-Moons en Mevr. Ella Maryse-Dominique Sommereyn in de eerste hoorzitting naar voor brachten. Deze en dergelijke misbruiken verdienen een maatschappelijk debat, onderzoek, erkenning en excuses. Wij erkennen de rol van het Vlaamse Parlement als publiek forum voor die erkenning aan de slachtoffers. In onze uiteenzetting hebben we in het thema 'gedwongen adopties' ook onze *specifieke* verantwoordelijkheid erkend en onze excuses hiervoor aangeboden. Ons standpunt hierin blijft ongewijzigd.

Wij willen constructief bijdragen tot een gedragen *erkenning* van het probleem 'gedwongen adoptie'. Daarvoor is het belangrijk om de term 'gedwongen adopties' duidelijker te omschrijven. Wat binnen de commissie onder 'gedwongen adopties' wordt verstaan is zo algemeen dat dit ook kan vereenzelvigd worden met malafide praktijken van manipulatie en dwang door hulpverleners of met kinderhandel. Daarom willen wij in dit antwoord ook enkele bedenkingen formuleren bij het procesverloop van de hoorzittingen.

Het boek "Kleine Zondaars" van Carine Hutsebaut.

Onze doelstelling is niet om een dispuut uit te lokken met de auteur van het boek, gezien dit niet bijdraagt tot heling van het leed dat geboortemoeders en adoptiekinderen uit het verleden beleven. We willen wel reageren op een aantal passages in het boek die betrekking hebben op onze organisatie.

In zijn mail aan Dhr. Parys uitte André Gielis bedenkingen bij dit boek en bij de perceptie die daaruit voortvloeit in verband met toenmalige adoptiepraktijken. Het boek wil aantonen dat in Tamar maar ook in andere

bijkomende informatie na de hoorzitting 9/12/2014

tehuizen waar zusters werkten (dus ook in HPdM), niet correct werd omgegaan met de cliënten, met adoptie en met geld.

Wij kunnen en willen niet oordelen over het waarheidsgehalte van het gehele boek (dat grotendeels betrekking heeft op Tamar), wel over wat de auteur meent te kunnen beweren over Home Prinses de Merode. Uit een passage over HPdM (1) blijkt dat de auteur haar beweringen niet door research onderbouwt. Onjuist is bijvoorbeeld dat de moeders in HPdM "nooit buiten mochten". Juist is dat er duidelijke en leeftijdsgebonden huisregels waren (2), eventueel individueel aangepast in functie van contactverbod door de jeugdrechter met bepaalde personen. Meisjes gingen naar school of werkten buitenshuis, maar evenzeer was er mogelijkheid vrije tijd buitenshuis door te brengen, zoals wandelen, winkelen of uitgaan, al dan niet met hun vriend, met familie of met mede-bewoonsters van HPdM. Er waren ook weekend regelingen in het thuismilieu waar dit mogelijk en verantwoord was. Onjuist is ook dat de moeders in HPdM voor weinig geld tapijten moesten naaien (3). Juist is dat zij, als voorbereiding op hun zelfstandigheid, meehielpen aan huishoudelijke taken (met betrekking tot de organisatie van het dagelijkse leefgroepgebeuren), zonder vergoeding. Niet-schoolgaande meisjes werkten indien mogelijk buitenshuis terwijl hun kind intern werd opgevangen. Wat er met de inkomsten van cliënten diende te gebeuren lag vast in de reglementering en werd uiteengezet in de nota die tijdens de hoorzitting van 9 december 2014 werd overhandigd aan de commissieleden. (Merk op dat deze nota zich richtte tot de cliënten zelf om hen hierover transparant voor te lichten).

HPdM heeft deze regels steeds correct opgevolgd. Onze organisatie was toen evenals nu gekenmerkt door een behoorlijk bestuur met als uitgangspunt een ethisch verantwoorde organisatie van de aangeboden hulpverlening.

Niettemin insinueert Carine Hutsebaut dat (ook) in HPdM de zusters sjoemelden met geld van moeders. "*Wat er in feite met dat geld gebeurde, blijft een raadsel. Nergens kun je inzage krijgen in deze duistere materie*" (p. 84). De bovengenoemde nota geeft helder aan wat er met de inkomsten van moeders gebeurde (4).

De beschuldigingen aan het adres van de Zusters van Vorselaar zijn onjuist en onterecht. De Congregatie van de Zusters van Vorselaar heeft (naast enkele andere regionale congregaties) decennia lang onvoorwaardelijk de werking van HPdM financieel ondersteund. Dit was vaak noodzakelijk vanuit de onvolkomen en beperkte subsidiëring van de Tehuizen voor Moeders en later ook de CIG (5).

¹ Hutsebaut, C., *Kleine zondaars. Kerk en kinderhandel*. p. 84-85. "*De zwangere minderjarigen die door het gerecht werden geplaatst, gingen steevast naar Kasterlee. Ook daar was er een huis voor zwangere vrouwen. De vrouwen die er terechtwamen, hadden het nog harder te verduren dan de vrouwen in Lommel. In Kasterlee zaten de 'gerechtskinderen' en diegenen die zich in Lommel niet wisten te gedragen. Ze mochten nooit naar buiten. De vrouwen in Lommel konden nog te voet door het bos naar het atelier waar ze tapijtjes maakten. Die van Kasterlee werden helemaal binnenskamers gehouden en moesten daar tapijten naaien. Sommigen werden wel betaald voor hun arbeid: vijftientig oude Belgische frank per tapijt. De nonnen konden ook niet anders. Het gerecht oefende immers controle uit door middel van een maatschappelijk assistente die de geplaatste kinderen opvolgde. Wat er in feite met dat geld gebeurde, blijft een raadsel. Nergens kun je inzage krijgen in deze duistere materie. De hoofdzuster van dit huis onderhield zeer nauwe contacten met Marie-Johanne. Ze wisselden ideeën en toekomstige moeders uit*".

² Ze zijn nog terug te vinden in enkele eindwerken van studenten-stagiaires uit de jaren zeventig (onder meer in het eindwerk van Hanni De Ryck (1974), vermeld in onze tekst van 9 december 2014).

³ In HPdM werden dergelijke bezigheden nooit voorzien. Dit was wel het geval in Tamar.

⁴ Ook de financiële regelingen werden reeds begin jaren zeventig in eindwerken beschreven. Zie voetnoot 2.

⁵ Voor informatie over de subsidiëeringsproblematiek doorheen de geschiedenis van de Tehuizen voor Moeders en de CIG verwijzen wij naar het Vlaams Welzijnsverbond.

bijkomende informatie na de hoorzitting 9/12/2014

De beweringen van Carine Hutsebaut over HPdM betreffen makkelijk te verifiëren aspecten van de toenmalige werking van HPdM. Essentieel is dat die beweringen onjuist zijn en niet door research worden onderbouwd. Kinderhandel en misbruik van finances van derden zijn juridisch sanctioneerbare misdrijven. Hierover in een publicatie beschuldigingen uiten zonder gedegen research en op basis van onjuiste gegevens is te beschouwen als laster. Wij betreuren dat HPdM door de auteur *op dergelijke wijze* in het thema 'gedwongen adoptie' wordt betrokken. Dat is de essentie van het eerste deel van de mail aan Dhr. Parys (⁶).

Het belang van een correcte perceptie voor een sereen debat

De mail van André Gielis kant zich niet tegen het thema 'gedwongen adopties' op zich. In onze uiteenzetting van 9 december aanvaardden wij de definitie van gedwongen adoptie zoals die met Mater Matuta werd afgesproken op een overleg op 30 september 2014. Wij hebben onze eigen praktijk vanuit die definitie kritisch bevestigd en onze conclusies verwoord in de hoorzitting.

Wij hebben wel bezwaar tegen het gebruik in dit publiek debat van foute gegevens, onduidelijke begripsomschrijving, veralgemeningen of tendentieuze interpretaties. Dit doet echter geen enkele afbreuk aan onze positieve en constructieve houding in dit debat, noch aan onze erkenning van het leed van afstandsmoeders en adoptiekinderen dat een aantal van hen beleeft.

Een tweede voorbeeld betreft de interpretatie door Vzw Mater Matuta van de achterliggende redenen van gedwongen adopties. Mevr. Adriaens opent haar uiteenzetting in de hoorzitting van 3 december met de zin "*Ongehuwde zwangere meisjes die afstand moesten doen van hun kind, kwamen meestal uit een religieus gezin*". Ook dit moeten wij vanuit de ervaring in HPdM nuanceren. Ongeveer 85 % van de populatie bestond uit minderjarigen die werden opgenomen via de jeugdbescherming (JRB/JBC) omwille van problematische opvoedingssituaties, waarin vaak complexe en schrijnende problemen speelden, zoals materiële en/of affectieve verwaarlozing, mishandeling en huiselijk geweld, seksueel misbruik en incest, ontworpen relaties, conflicten met stiefouders ... Voor een aantal meisjes bracht een verblijf in het tehuis de nodige rust, weg van het conflictueuze thuismilieu of van het seksueel misbruik. De motieven voor adoptie in deze groep lagen zeer verscheiden, en hadden niets (of weinig) te maken met de visie (van de ouders of de zwangere zelf) dat de ongehuwde zwangerschap strijdig was met de religieuze of maatschappelijke normen (⁷).

Het gebruik van juiste gegevens en van juiste en genuanceerde interpretaties van die gegevens (⁸) is binnen een hoorzitting over 'gedwongen adopties' uiterst belangrijk in functie van een sereen debat, in functie van een helder zicht op wat zich heeft afgespeeld en in functie van het aanbieden van passende erkenning en excuses. Het vermijdt bovendien dat actoren die worden gevraagd om te komen spreken over adoptiepraktijken correcties moeten aanbrengen in de percepties die steunen op onjuiste informatie. In een hoorzitting heeft de getuigenis van elke actor recht op een open, onbevooroordeelde en objectieve beluistering. Dit hoeft een kritische bevraging niet in de weg te staan.

⁶ Het tweede deel van de mail (over de vraag of de bisschoppen op dat moment al dan niet excuses moesten aanbieden) is niet relevant voor onze uiteenzetting in de hoorzitting over HPdM.

⁷ Motieven in deze groep waren vooral (en meestal gecombineerd): een breuk in de relatie met de verwekker - aversie tegenover de verwekker - angst om die aversie over te dragen op het kind - verkrachting - zwangerschap als gevolg van een oppervlakkige seksuele relatie en waarvoor het meisje haar jeugd jaren niet wou 'opofferen' - angst voor isolatie, om uitgesloten te worden van werk en van nieuwe relatiemogelijkheden (m.a.w. afstand doen van het kind om makkelijker terug een 'gewone' plaats in de samenleving) - angst om eigen vrijheid te verliezen - zich te jong voelen om de opvoeding op zich te nemen (sommige zwangeren waren 13, 14 jaar ...) - besef dat zij het kind niet de nodige zorg zouden kunnen geven en dat het dus beter in een adoptiegezin zou opgroeien.

⁸ We hebben ons hier beperkt tot enkele gegevens over HPdM.

bijkomende informatie na de hoorzitting 9/12/2014

Doelstelling van de hoorzitting en omschrijving van het begrip 'gedwongen adoptie'.

De sereniteit van het debat in de commissie - zowel op 3 december als op 9 december - heeft te lijden gehad onder de onduidelijke doelstelling van de hoorzitting en de onduidelijkheid over de omschrijving van het begrip 'gedwongen' adopties.

Het zou wenselijk geweest zijn dat **de doelstelling van de hoorzitting** door de commissie *vooraf* kenbaar werd gemaakt aan de sprekers. Nu werd het thema sterk bepaald door wat in de voorafgaande weken in de media over gedwongen adopties verscheen. Dit dwingt ons als organisatie ongewild tot een verdedigende houding en verklaart waarom wij ons willen distantiëren van malafide praktijken die in dit verband in de pers aan bod kwamen en waarvan we vanuit onze eigen hulpverlening geen kennis hebben.

Door meerdere commissieleden werd benadrukt dat het niet de bedoeling was schuldigen te zoeken. Het ging niet om de schakels, maar om de keten. Deze nobele doelstelling werd echter vaak ontkracht door een culpabiliserende taal ten aanzien van de sprekers die uit vrije wil kwamen getuigen.

Sprekend en significant bijvoorbeeld is dat onze uiteenzetting, geïllustreerd met casussen die de keuzevrijheid aantoonde, aanvankelijk werd geïnterpreteerd als een miskenning (of ontkenning) van de getuigenissen die Mevr. Schoupe-Moons en Mevr. Ella Maryse-Dominique Sommereyn aflegden op de zitting van 3 december (⁹). Wij hebben op die interpretatie dan ook expliciet gereageerd. De getuigenissen van beide vrouwen en ons verhaal staan *niet tegenover elkaar*, maar *naast elkaar*, als twee realiteiten die 'adoptiepraktijken uit het verleden' illustreren. Dit wijst op de noodzaak om te differentiëren in dit thema.

Een hoorzitting onder de naam 'Adoptiepraktijken uit het verleden' zou de sereniteit van het debat ten goede zijn gekomen omdat het een neutraal (neutraler) forum had kunnen bieden voor de sprekers. Ook een **duidelijke begripsomschrijving** van wat onder gedwongen adoptie wordt verstaan en een duidelijke omschrijving van malafide praktijken zou o.i. meer verheldering gebracht hebben.

In onze antwoorden op 9 december wijzen wij op *zes verschillende omschrijvingen* van 'gedwongen' adoptie die in de hoorzitting van 3 december naar voren zijn gekomen. Wij hebben de adoptiepraktijk van HPdM willen onderscheiden van ontspoorde zorg of malafide praktijken (dwang van hulpverleners of kinderhandel). Dhr. Parys stelde echter dat het gebruik van de term 'ontspoorde zorg' niet helpt om stappen vooruit te zetten. Voor ons is het maken van dit onderscheid een essentieel element als het in dit debat gaat om het aanbieden van erkenning en excuses.

We verduidelijken dit standpunt vanuit een citaat van Mevr. Van den Brandt : "*Voor het begin van deze hoorzittingen ging ik ervan uit dat de erkenning geen probleem zou zijn en dat men eventueel al enkele excuses zou formuleren. Dan zou er een volgende stap mogelijk zijn geweest. Het is echter ontnuchterend om te moeten vaststellen dat we nog moeten vertrekken van de erkenningsfase. In die zin ben ik blij dat de heer Gielis een opening biedt voor die erkenning. Ik vraag u om dat nu niet opnieuw te nuanceren. U geeft namelijk de indruk dat het geen volledige erkenning is.*"

Als wij vanuit de hulpverleningspraktijk van HPdM erkenning bieden in verband met 'gedwongen' adopties, dan willen wij dit niet ongenueanceerd doen maar wel duidelijk stellen waarvoor we dit doen. Wij wensen te erkennen dat er *voor een deel van de zwangeren* externe druk of dwang van de omgeving heeft gespeeld. Wij willen erkennen dat onze hulpverlening ten aanzien van die dwang niet steeds toereikend is geweest.

⁹ Voor alle duidelijkheid: de getuigenissen hadden betrekking op bevallingen in Brussel en staan totaal los van HPdM. Wij merkten in het verder verloop van de hoorzitting wel een correctie op deze aanvankelijke interpretatie.

bijkomende informatie na de hoorzitting 9/12/2014

De term 'gedwongen' adopties vraagt om concretisering en inhoudelijke invulling. Het is nu een vlag die veel ladingen dekt en die geen afbakening inhoudt tegenover o.a. ontspoorde hulpverlening. Dit afbakenen is voor de actoren (de keten) ook noodzakelijk om gepaste en noodzakelijke excuses geformuleerd te krijgen.

Excuses hebben een ethische dimensie. Ze kunnen slechts helend zijn voor beide partijen als ze oprecht zijn, d.w.z. als ze in alle vrijheid en in eer en geweten worden aangeboden voor wat men als een reële fout erkent.

We hebben in functie van dit debat onze adoptiepraktijk kritisch bevraagd. We hebben ons verontschuldigd voor onze *specifieke* verantwoordelijkheid en blijven dit doen. Onze verontschuldigungen zijn genuanceerd, m.a.w wij verduidelijken waarvoor we ons verontschuldigen. Wij stellen met de commissieleden vast dat er getuigenissen zijn van malafide adoptiepraktijken en betreuren dit met hen omwille van de slachtoffers en het onrecht dat hen werd aangedaan. Wij identificeren onze werking en onze organisatie echter niet met die malafide praktijken.

'Concept' versus 'diversiteit'

Er was in de hoorzitting een spanningsveld merkbaar tussen de doelstelling van de commissie en onze uiteenzetting als voorziening. De commissie wil gaan voor een maatschappelijke, algemene erkenning van het 'concept gedwongen adopties' en excuses vanuit de overheid. Als organisatie richten wij ons op de erkenning van onze specifieke verantwoordelijkheid binnen dit thema. Wij distantiëren ons echter van malafide praktijken en willen recht doen aan het meerzijdig perspectief in de casussen.

Over een periode van 21 jaar vonden er vanuit HPdM ongeveer 120 adopties plaats. Dit zijn 120 verschillende verhalen. Er is de diversiteit in de pedagogische en relationele context van de betrokken geboortemoeders. Er is de diversiteit in motieven tot adoptie. Er is de diversiteit in de mate waarin de betrokkenen (zwangere, haar ouders, de verwekker) zich aangesproken voelden door de maatschappelijke of religieuze afwijzing van ongehuwde zwangerschap. Er is de diversiteit in beïnvloeding vanuit de omgeving, gaande van voorkeur over verwachting tot druk en dwang. Er is de diversiteit in de verwerking van de adoptie, gaande van een probleemloze acceptatie tot het beleven van een verlieservaring die lang doorwerkte of nooit een plaats kreeg. Zoals toegelicht op de hoorzitting hebben we hierover weinig concrete feedback vanuit de betrokkenen. We hebben weet van Tine en van het meisje dat haar kind teruggevraagd heeft. Maar we hebben ook weet van vrouwen die hun beslissing geheel niet betreurd hebben en dankbaar waren voor de gekregen begeleiding. De vraag stelt zich dus hoe *vanuit een publiek forum* recht kan gedaan worden aan deze diversiteit.

Wij vragen aan de Commissie Welzijn om de hier geformuleerde bedenkingen in overweging te nemen en de nuances en differentiatie mee te nemen in de erkenning en excuses die men als publiek forum wil aanbieden. Op het einde van het luik in de hoorzitting met Tamar en HPdM deed Mevr. Schrijvers reeds een oproep tot meer differentiatie en minder veralgemening: *"Hoewel ik er zeker van ben dat er gedwongen adopties plaatsvonden en ik tijdens de eerste hoorzitting minstens even verontwaardigd was als de andere commissieleden, vind ik dat we ons moeten hoeden voor veralgemening. Er was allicht een heel scala tussen vrijwillige en gedwongen adoptie. Dwang is en was fout en aan heling moet gewerkt worden. Het Vlaams Parlement moet er echter voor zorgen dat het geen wonden toebrenge of openrijt. Ik pleit dan ook voor een genuanceerd beeld zonder dat er enige wandaad toegedekt of ontkend mag worden."*

Wij sluiten ons hier volledig bij aan, mede omdat wij in onze benadering nadruk leggen op een meerzijdig perspectief dat recht doet aan de cliënten en aan de hulpverleners. De differentiatie is van belang voor de betrokken hulpverleners die niet nodeloos moeten geculpabiliseerd worden. De differentiatie is nog meer van belang voor de vele vrouwen die hun kind in volle overtuiging en vrijwillig hebben afgestaan en zich nu

bijkomende informatie na de hoorzitting 9/12/2014

afvragen of zij wel goed hebben gehandeld. Mevr. A. Van den Berghe wees hier ook reeds op en vroeg om die reden om een sereen debat (¹⁰).

Vanuit vzw Ter Loke willen wij ons constructief opstellen en openstellen om vanuit dit meerzijdig perspectief te komen tot een gepaste erkenning en willen in die zin ook verder ingaan op vragen dienaangaande.

In de hoorzitting hebben wij duidelijk onderkend dat de hulpverlening aan ongehuwde moeders destijds vertrok vanuit een visie waarin de impact van een definitieve scheiding tussen moeder en kind in het algemeen onderschat werd. Dit lijkt ons een zinvolle insteek om een algemene erkenning te bieden voor het verdriet van geboortemoeders zonder dat dit gekoppeld hoeft te worden aan malafide praktijken zoals dwang vanuit de hulpverleners zelf of kinderhandel. Hiermee pleiten we niet voor het toedekken van malafide praktijken, integendeel.

Vanuit de hedendaagse visies in de menswetenschappen en de hulpverlening kijken we met andere ogen naar de hulpverlening van drie of meer decennia geleden. De visie en ontwikkelingen van toen vertaalden zich ook telkenmale in vernieuwend welzijnsbeleid met telkenmale andere accenten. We moeten echter ook in alle nederigheid en bescheidenheid beseffen dat over drie decennia met andere ogen zal gekeken worden naar de hedendaagse hulpverlening. De wetenschapsfilosofie leert ons dat verandering van inzichten en wetenschappelijke paradigma's niet noodzakelijk leidt tot méér en betere inzichten en kennis, maar tot *andere* inzichten en kennis die binnen een nieuwe historische context steeds opnieuw kritisch zullen bevraagd worden.

Het inzicht van de wetenschapsfilosofie ontslaat ons niet van de plicht om in de hulpverlening op elk moment zorgvuldig om te gaan met mensen die hulpvragen hebben. Het is onze overtuiging dat we dit ook hebben willen doen in onze hulpverlening aan ongehuwde moeders in HPdM. Inzake adoptie hebben wij de persoonlijke keuze van de afstandsmoeder steeds *als principe* voorop gesteld. Niettemin erkennen we dat onze hulpverlening in specifieke situaties niet toereikend was om dit principe te realiseren.

Als we echter recht willen doen aan de beslissing van alle 120 geboortemoeders in HPdM is het onze plicht te nuanceren en moeten we ook respect hebben voor de geboortemoeders die hun beslissing tot adoptie als een juiste beslissing zien. Het is tevens onze plicht te nuanceren als we recht willen doen aan de hulpverleners die met veel zorg de keuzevrijheid hebben willen vrijwaren, die niet hebben willen beslissen in de plaats van de zwangere of die geen impliciete of expliciete dwang hebben uitgeoefend.

In het kader van *het maatschappelijk debat* over 'adopties in het verleden' erkennen wij dat er wanpraktijken hebben plaatsgevonden en dat geboortemoeders slachtoffer werden van ongeoorloofde dwang van ouders of derden. Deze slachtoffers verdienen alle erkenning en hulp van alle betrokken actoren.

André Gielis,
Voormalig medewerker/directeur

Marc Thyssen
Algemeen directeur vzw Ter Loke

7 januari 2015

¹⁰ Cfr. het slot van de uiteenzetting van Mevr. Van den Berghe op de hoorzitting van 3 december 2014.